

Kulturelt Perspektiv

105268

Nr. 4 — 1993

2. Årgang

Kr. 35,-

Asbjørn Aarnes:

Modernismens estetikk

Redaksjonelt:
Frontkjempere og idealer

Paul Isern:
Kultur og sponsing

Henning A. Nilsen:
I hobby-sheriffenes rike

Nina Karin Monsen:
Hevnen

Egil Bakke:
**Markedets moralske
egenskaper**

Bjørn Jønsson:
Mondo cane

Dag Bredal:
**Intervju med
Øistein Sørensen**

Svein Sigmond:
Justismordets statistikk

Bokomtaler

Redaksjonelt:

Frontkjempere og idealer

kjell Fjørtofts om frontkjemperne (Veien til Østfronten, Gyldendal 1993) og debatten om krigsminnesmerket i Finland har fått debatten om landssvik til å blusse opp igjen. Noen kan ennå huske den foraktelige betegnelse silkefronten på kretser som ønsket at nåde skulle gå for rett, og vi noterer nå at silkefronten igjen er etablert.

Det heter at å forstå er å tilgi. Debatten har imidlertid vist at det ennå er vanskelig for mange nordmenn å forstå landssvikene. Det er ikke her tale om opportunistene, de som for vinning og makts skyld gikk i fiendens tjeneste. Dem er det ingen som har problemer med å forstå. Problemet gjelder idealistene og blant dem frontkjemperne.

Hans Fredrik Dahl har i sin gedigne Quisling-biografi kommet langt i forståelsen av de spesielle politiske ideer og nasjonale strømninger som fikk en del nordmenn til å havne på den gale siden. Men det er her tale om akademisk innsikt.

En innsikt av en annen og mer blodfull type formidles av Eystein Eggen i den bemerkelsesverdige lille boken *Gutten fra Gimle*. Den er en nådeløs bok av høy litterær kvalitet. Ikke bare formidler Eggen hvordan det kunne oppleves å være et barn av en landssviker-familie, men også hvordan de nazistiske ideer kom til uttrykk i familienettverkens dagligliv.

Han ble født på Gimle i krigens siste fase, og har selvsagt ingen erindring om de dramatiske dagene i 1945. Når man leser hans gnistrende skildringer av mennesker og meninger beklager man faktisk at han ikke ble født noe tidligere. Det Eggen makter å formidle er særlig de trønderske nazisters sosiale virkelighet. Her er det tale om intet mindre enn en religiøs forfedrekultur av gammelt merke, men informert og utdypet av den tyske nasjonalromantikk.

Det som særlig er egnet til å forbause en nordmann med bakgrunn i norsk bykultur er de aristokratiske forestillinger som var lys

levende på den norske landsbygd helt frem mot midten av vårt eget århundre, og for alt hva man vet kanskje fremdeles består. Det var ingen ringere enn Erling Bjørnson som satte navn på fenomenet og klaget over at det norske slektsaristokrati ble ødelagt av landssvikeroppgjøret. Det var de ideer som Guldbrand Lunde, propagandaministeren som folkeviddet ga navnet Talegulldbrand, kalte søndringstanken: «en tradisjon eldre enn rikssamlingen og som støtt var imot den. I Trøndelag fortsatte denne linjen med Skule, fru Inger til Østråt og hennes svigersønner Bjelkene på 1600-tallet, en linje av adelsstyre som ikke aktet å bøye seg for noen og varmt støttet opp om lignende tendenser rundt om på bygdene.»

Det var slike tanker som ved en intellektuell arbeidsulykke ble fusjonert med rasistiske forestillinger om de blonde germanere. Denne arbeidsulykke førte i noen kretser til en sterk identifikasjon med Hitler-Tyskland. Dette kommer særlig dramatisk frem i Eggens skildring av Hov-klanen og spesielt i følgende glimt av Lars Hovs svigerdatter Gudlaug, som lå hele dagen på loftet: «Når hun ville noe, dunket hun med stokken i gulvet. De sa hun var gått til sengs alt før krigen. Men den 9. april stod hun opp igjen og hadde vært i full vigør til Tyskland tapte. Så hadde hun lagt seg igjen.»

Dette forteller på det generelle plan at menneskene ikke lever av brød alene og kan inspireres av en ideologi som synes å være i pakt med en stands dypeste interesser både materielt og åndelig. Slike ideer avsverges ikke når de først er blitt en del av et voksent menneskes livshorisont. Kravet om at de idealistiske frontkjemperne skal gå i seg selv, vilie forutsette intet mindre enn en religiøs omvendelse.

Disse ideer støter imidlertid imot like sterke ideer om menneskerettigheter og demokrati. Noen reell forsoning mellom disse stand-

punkter er derfor ikke mulig. Tilgivelse forutsetter botferdighet, og ville i dette tilfellet være en falsk gestus. Var vi bare sikre på at disse ideer var døde og maktesløse, kunne vi tillate oss seierherrens overbærenhet. Når mange ikke er beredt til forsoning, har det sammenheng med at det næres mistanker om

at seieren ikke er endelig. Å akseptere et monument over frontkjemperne ville for alle som følger sterkt i denne saken derfor være uttrykk for en type naiv stillhet som ikke har noe med tilgivelse å gjøre. □

Jan Brøgger

VI BYGGER FOR FOLK FLEST

Selvaagbygg har i over 40 år vært ledende innen boligbygging og har i denne tiden bygget mer enn 38.000 boliger. Vår filosofi er å skaffe gode, funksjonelle boliger til en pris som folk kan leve med.

Selvaagbygg har en rekke interessante prosjekter under utvikling. Ring oss på tlf. 22-14 36 90 eller besøk vår salgsavdeling i Holmenveien 19, 0374 Oslo, for mer informasjon.

Selvaagbygg

SDP Christiania AS PRA 6